

ÖRÖKSÉGVÉDELMI HATÁSTANULMÁNY

RÉGÉSZETI MUNKARÉSZE

**a „MOL tulajdonában és üzemeltetésében lévő bányászati létesítmények”
településrendezési eszközökbe történő beillesztésére Csokonyavisonta településen**

Tartalom

1. Örökségvédelmi vizsgálat
 - 1.1. Az örökségvédelmi hatástanulmány régészeti munkarészének tárgya
 - 1.2. Az örökségvédelmi hatástanulmány régészeti munkarészének forrásai
 - 1.3. Jogszabályi háttér
 - 1.4. Régészeti örökség felmérése
2. A rendezés során tervezett módosítás hatáselemzése a régészeti örökségre
 - 2.1. A módosítási igény ismertetése
 - 2.1.1. Hatályos településrendezési eszközök
 - 2.1.2. Módosítás tartalma, szabályozási koncepció
 - 2.2. A módosítások hatásai a régészeti örökségre
 - 2.2.1. Meglevő létesítmények nyilvántartott régészeti lelőhelyek területén
 - 2.2.2. Tervezett létesítmények
3. Régészeti értékvédelmi terv
 - 3.1. A nyilvántartott régészeti lelőhelyeket érintő létesítmények esetén
 - 3.2. A régészeti érdekű területeken tervezett létesítmények esetén
4. Összefoglalás

Melléklet: Nyilatkozat a kulturális örökségvédelmi hatástanulmány elkészítésére való jogosultságról

2024 MÁJUS

készítette: dr. Szücsi Frigyes

1. ÖRÖKSÉGVÉDELMI VIZSGÁLAT

1.1. Az örökségvédelmi hatástanulmány régészeti munkarészének tárgya

A MOL Nyrt. a *RUL-D-1 jelű szénhidrogén kút és a Babócsa Gázüzem között termelő és inhibitor vezeték fektetése* tárgyában előzetes vizsgálati eljárást kezdeményezett. A Kormányhivatal a SO/KTHF/04468-24/2023. iktatószámú határozatával megállapította, hogy a tervezett beruházás nem jár jelentős környezeti hatással, azonban kizáró okot állapított meg a tevékenység engedélyezése vonatkozásában, tekintve, hogy a tervezett beruházás Csokonyavisonta és Babócsa települések településrendezési tervével nincs összhangban. Annak érdekében, hogy a fent említett kizáró ok megszüntetésre kerüljön, valamint a beruházáshoz szükséges engedélyek megszerezhetőek legyenek a Mol Nyrt. kezdeményezte Komlósd, Babócsa és Csokonyavisonta települések önkormányzatainál a településrendezési eszközök módosítását. A fejlesztési cél az, hogy a meglévő és tervezett „MOL tulajdonában és üzemeltetésében lévő bányászati létesítmények” beillesztésre kerüljenek a hatályos településrendezési eszközökbe.

1.2. Az örökségvédelmi hatástanulmány régészeti munkarészének forrásai

A régészeti munkarész a közhiteles lelőhelynyilvántartásra (<https://www.oeny.hu/oeny/ivo/>), a Magyar Nemzeti Múzeum régészeti adatbázisára (<https://archeodatabase.hnm.hu>), a hatástanulmányhoz kapcsolódóan 2024 márciusában elvégzett terepbejárás eredményeire, a 19455 azonosítószámmal nyilvántartott régészeti lelőhelyen Somogyi Krisztina vezetésével elvégzett régészeti feltárás 2023. 04. 19. napján kelt jelentésére, továbbá szakirodalmi és térképészeti adatokra támaszkodik.

1.3. Jogszabályi háttér

A kulturális örökség a nemzet egészének közös szellemi értékeit hordozza, ezért megóvása mindenkinek kötelessége. Tilos a kulturális örökség elemeinek veszélyeztetése, megrongálása, megsemmisítése, meghamisítása, hamisítása (Kötv. 4. § (1)).

A régészeti lelőhelyek a 2001. évi LXIV. törvény (továbbiakban: Kötv.) 11. § (2) bekezdése alapján általános védelem alatt állnak. A kulturális örökség védelme érdekében a köz- és magáncélú fejlesztéseket – így különösen a terület- és településfejlesztés, terület- és településrendezés, környezet-, természet- és tájvédelem és az ezzel kapcsolatos beruházások tervezését – e védelemmel összhangban kell elvégezni (Kötv. 3. §).

Örökségvédelemmel, régészeti lelőhelyek védelmével kapcsolatos alapvető jogszabályok jegyzéke

- 2001. évi LXIV. törvény a kulturális örökségvédelemről (Kötv.),
- 1997. évi CXL. törvény a kulturális javak védelméről és a muzeális intézményekről, a nyilvános könyvtári ellátásról és a közművelődésről,
- 68/2018. (IV. 9.) Korm. rendelet a kulturális örökség védelmével kapcsolatos szabályokról (Kr.),
- 191/2001 (X. 18.) Korm. rendelet az örökségvédelmi bírságról,

- 439/2013 (XI. 20.) Korm. rendelet a régészeti örökséggel és a műemléki értékkel kapcsolatos szakértői tevékenységről.

A régészeti érintettségű területek Kötv. által meghatározott – e hatástanulmányban releváns – típusai

- Régészeti lelőhely

A régészeti lelőhely olyan földrajzilag körülhatárolható terület, amelyen a régészeti örökség elemei történeti összefüggéseikben találhatóak (Kötv. 7. § (35)). A régészeti lelőhelyeket – a fenntartható használat elvének figyelembevételével – csak olyan mértékben lehet igénybe venni, hogy azok állománya számottevően ne csökkenjen, illetve eredeti összefüggéseik jelentősen ne károsodjanak (Kötv. 9. §). A régészeti örökség elemeit lehetőleg eredeti lelőhelyükön, eredeti állapotukban, eredeti összefüggéseikben kell megőrizni (Kötv. 10. § (1)). A régészeti lelőhelyek védelmére irányuló intézkedéseknek elsősorban megelőző, szükség esetén mentő jellegűeknek kell lenniük (Kötv. 10. § (2)). Az előbbiek szellemében a földmunkával járó beruházásokkal a nyilvántartott régészeti lelőhelyeket lehetőség szerint el kell kerülni (Kötv. 19. § (1)). Amennyiben erre nincs mód, a régészeti örökség elemei eredeti helyzetükből csak régészeti feltárás keretében mozdíthatók el (Kötv. 19.§ (2)). A régészeti feltárások költségeit – a mentő feltárás kivételével – annak kell fedeznie, akinek érdekében az elvégzendő földmunka vagy a nyilvántartott régészeti lelőhely bolygatása szükségessé vált (Kötv. 19. § (3)).

- Régészeti érdekű terület

Régészeti érdekű területnek minősül valamennyi terület, természetes vagy mesterséges üreg és a vízmedrek azon része, amelyen, illetve amelyben régészeti lelőhely előkerülése várható vagy feltételezhető (Kötv. 7. § 29. pont). Régészeti érdekű területen fokozott figyelemmel és óvatossággal kell eljárni minden földmunkával járó beruházás esetén. Amennyiben bármilyen beruházás során régészeti emlék, lelet vagy annak tűnő tárgya kerül elő, a felfedező, a tevékenység felelős vezetője, az ingatlan tulajdonosa, az építető vagy a kivitelező köteles az általa folytatott tevékenységet abbahagyni, majd a jegyző útján a hatóságnak azt haladéktalanul bejelenteni, amely arról haladéktalanul tájékoztatja a mentő feltárás elvégzésére jogosult intézményt (Kötv. 24. § (2)). A feltárássra jogosult intézmény köteles a mentő feltárást haladéktalanul megkezdeni, és folyamatosan – az elvárható ütemben – végezni, az előkerült régészeti leletet ideiglenesen elhelyezni (Kötv. 24. § (3)). A mentő feltárás során felmerülő költségeket a feltárássra jogosult intézmény viseli.

A települési örökségvédelmi hatástanulmány

Örökségvédelmi hatástanulmányt kell készíteni a település településfejlesztési tervének kidolgozása során. Ha a településfejlesztési terv készítésekor nem készült, vagy a rendezés alá vont területre nincs örökségvédelmi hatástanulmány, vagy van, de az tíz évnél régebbi, akkor azt a rendezés alá vont területre el kell készíteni (Kötv. 85/A. § (1)). Az örökségvédelmi hatástanulmányban megfogalmazott értékvédelmi terv szerint kell meghatározni az örökségvédelemmel érintett területekre vonatkozó településfejlesztési és településrendezési terveket (Kötv. 85/A. § (2)). Az örökségvédelmi hatástanulmányt a Kötv. 85/A. §-ában

meghatározott esetekben a településfejlesztési terv vagy a településrendezési terv megalapozó vizsgálata keretében, települési örökségvédelmi hatástanulmányként (a továbbiakban: települési örökségvédelmi hatástanulmány) a 68/2018. (IV. 9.) Korm. rendelet (továbbiakban: Kr.) 14. melléklete szerinti tartalommal a Korm. rendelet (2) bekezdés a)–c) pontja alapján kell elkészíteni. Az települési örökségvédelmi hatástanulmány régészeti szakterületi munkarésze a 14. mellékletben meghatározott tartalmi elemek közül a régészeti örökség tárgykörével foglalkozó tartalmi elemek összessége (Kr. 83. § (3)).

A települési örökségvédelmi hatástanulmány elkészítéséről a településfejlesztési terv vagy a településrendezési terv és a településképi rendelet készítettője köteles gondoskodni (Kr. 84. § (1)). Az örökségvédelmi hatástanulmány elkészítésére jogosult az örökségvédelmi hatástanulmány régészeti szakterületi munkarésze vonatkozásában a régészeti örökséggel és a műemléki értékkel kapcsolatos szakértői tevékenységről szóló kormányrendelet szerint régészeti területen szakértői tevékenység végzésére jogosult szakértő, valamint a helyi építési szabályzat kidolgozása során a gyűjtőterületén érintett régészeti gyűjtőkörrel rendelkező múzeum, amely az újonnan beépítésre szánt területnek kijelölt terület terepbejárását térítésmentesen, 60 feltárással alkalmas nap alatt végzi el (Kr. 84. § (2) a)–b) pontjai).

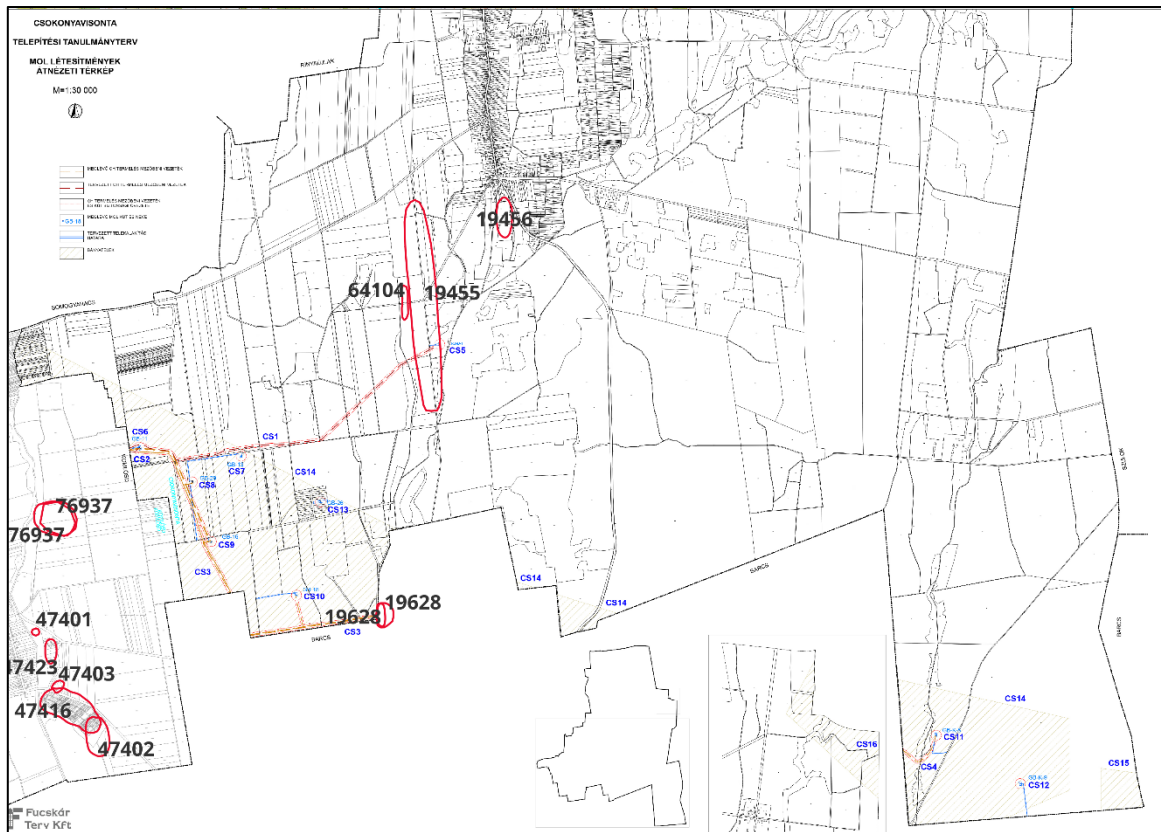
A Kr. 5. § (1) bekezdése szerint régészeti lelőhely központi, közhiteles nyilvántartásba vételét feltárással jogosult intézmény vagy a hatóság, továbbá örökségvédelmi hatástanulmány készítése esetén örökségvédelmi szakértő kezdeményezheti a 2. mellékletben meghatározott adattartalmú lelőhely-bejelentő adatlap benyújtásával a nyilvántartást vezető hatóságnál.

Terepbejárás

A terepbejárás a Kötv. 7. § 41. értelmező rendelkezése alapján olyan felszínen végzett kutatás, adatgyűjtés és kiértékelő dokumentálás, amely a régészeti örökség nem ismert elemének felfedezésére vagy a régészeti lelőhely állapotának ellenőrzésére, illetve azonosítására irányul, függetlenül attól, hogy együtt jár-e a leletek összegyűjtésével vagy sem. A terepbejárás a Kötv. 7. § 30. értelmező rendelkezése alapján régészeti feltárással minősül. A Kötv. 20. § (4) bekezdés h) pontja alapján régészeti feltárással jogosult a régészeti örökséggel és a műemléki értékkel kapcsolatos szakértői tevékenységről szóló kormányrendelet szerint régészeti területen szakértői tevékenység végzésére jogosult szakértő kizárólag az örökségvédelmi hatástanulmányok készítéséhez végzett terepbejárás és műszeres lelőhely- és leletfelderítés esetén.

1.4. Régészeti örökség felmérése

Csokonyavisonta község közigazgatási területére a 2024. 03. 14-ei adatszolgáltatás alapján 5 nyilvántartott régészeti lelőhely terjed ki (közülük az egyik barcsi lelőhely, amely átér Csokonyavisonta közigazgatási területére). A MOL létesítmények a nyilvántartott lelőhelyek közül 2 db-ot érintenek (1. ábra, 1. táblázat).

1. ábra: A MOL létesítmények átnézeti térképe és a nyilvántartott régészeti lelőhelyek (piros poligonokkal) Csokonyavisonta közigazgatási területén

Lelőhely azonosító	Lelőhely neve	Lelőhely jellege	Lelőhely kora	A módosítással érintett területtel való viszonya
19455	Csokonyavisonta, Barcs-somogyzombi vasútvonal	telepnyom (felszíni) telepnyom (felszíni) telepnyom (felszíni) telepnyom (felszíni) telepnyom (felszíni) telepnyom (felszíni) fal	dunántúli vonaldíszes kerámia bronzkor-kora bronzkor bronzkor-késő bronzkor késő vaskor kora római Árpád-kor középkor	a tervezett CS1 vezeték keresztezi és a meglévő CS5 létesítmény érinti
19628	Barcs, Somogytarnóca - Sertésteleptől ÉNy-ra	telep telep telep	dunántúli vonaldíszes kerámia lengyeli kultúra kelta	a meglévő CS3 vezeték érinti

1. táblázat: A közhiteles nyilvántartás szerint Csokonyavisonta község közigazgatási területén a MOL létesítményeket érintő régészeti lelőhelyek adatai

Az alábbiakban röviden ismertetjük a 1. táblázatban szereplő régészeti lelőhelyekről azokat az információkat, amelyek az örökségvédelmi szempontú kockázatelemzés szempontjából relevánsak lehetnek.

Csokonyavisonta, Barcs-somogyzobi vasútvonal (névváltozatok: Kismező, Nagypusztá) (19455)

Csokonyavisontától délnyugatra, a Barcs–somogyzobi vasútvonal mentén, a Györgyösi-pataktól nyugatra helyezkedik el a megszüntetett vasútvonal által kettévágott lelőhely. A lelőhely 1988-as terepbejáráson való azonosításakor a dűlőút (volt vasúti töltés) két oldalán több korszak leletanyagát gyűjtötték össze a felszínről, a neolitikumtól a 16. századig bezárólag.

Rózsás Márton megfigyelése szerint a lelőhely déli peremén, az egykori vasútvonaltól nyugatra egy kb. 5 × 5 méteres területen a talaj sötétszürke színű, és sok vassalak gyűjthető faszén szemcsés közegből. A nyomok kovácműhely egykori jelenlétére utalnak. A salakos jelenség környezetében késő középkori (14–15. századi) kerámiatöredékek fordultak elő, míg tőle kb. 300 méterre északra kevés kora középkori és Árpád-kori kerámiatöredék került elő.

Rózsás Márton megfigyelte azt is, hogy az egykori vasútvonaltól keletre, a Györgyösi-patak nyugati partja mentén emelkedő, fákkal, bokrokkal benőtt kisebb dombon, téglatörmelékkel borított, kb. 30 × 30 méter kiterjedésű romterület található. A törmelék közt ép téglák és mészben dús habarcsdarabok is vannak, itt ott emberi csontokkal. Ezek a jelenségek templomra és a körülötte elterülő temetőre utalnak. A lelőhely jelenleg nyilvántartott poligonja erre a területre nem terjed ki, vélhetően tévesen (Rózsás Márton 2007-ben megjelent tanulmányában térképen ábrázolta a templomként azonosítható romterület pontos helyét).

2023. februárjában a lelőhely egy kis részén, a 0499/15 hrsz.-ú földrészleten, 5370 m²-es területen régészeti feltárássra is sor került. A feltárás előzményeként szolgált, hogy a jelen hatástanulmányban CS5 sorszámmal jelölt (Rul-D-1) fúráspontra területén 2022-ben sírok kerültek elő, amelyről a MOL régészeti szakértője, Belényesy Károly értesítette a területileg illetékes kaposvári Rippl-Rónai Múzeumot. A sírok egy újkori temetőhöz tartoztak. 2022. decemberében régészeti megfigyelés közben végzett bontómunkával, majd 2023. februárjától teljes felületű megelőző feltárással tárták fel a beruházással érintett területet. A legkorábbi időszakot a középső neolitikus közép-európai vonaldíszes kerámia kultúrájának (korábbi elnevezése szerint dunántúli vonaldíszes kerámia kultúrája) településrésze képviselte, különböző méretű gödrökkel, köztük hosszúgödrökkel és oszlopszerkezetes házakkal. Időrendi sorrendben ezt követte a késő bronzkori halomsíros kultúra településrésze kisebb-nagyobb gödrökkel. A késő vaskort, a kelták időszakát idézte egy földbe mélyített épület, amelyet korábbi, őskori gödrökre ástak rá. A római korhoz mindössze egyetlen gödröt soroltak. Az Árpád-korból szintén főleg gödröket, vermeket, valamint 1–2 földbe mélyített épületet és egy külső kemencét tártak fel. A terület a középkorban későbbi időszakában is lakott volt, amit néhány gödör és tárolóverem, cölöphelyekkel kísért L alakú árok és egy kút bizonyít. Mindezeket túlmenően több olyan épületrészlet is előkerült, amelyeknek a keltezése bizonytalan.

Barcs, Somogytarnóca - Sertésteleptől ÉNy-ra (19628)

A Györgyösi-pataktól nyugatra található a lelőhely majdnem teljesen Barcs közigazgatási területén. Csokonyavisontát csak egy kis része érinti a 0546 hrsz.-ú földrészleten. A lelőhelyet

Rózsás Márton azonosította 1984-es terepbejárásán. 2011-ben Sipos Carmen vezetésével zajlott a lelőhelyen régészeti feltárás az istvándi gázmezők és a MOL babócsai gázüzem közötti gázvezeték létesítését megelőzően. 26 objektumot tártak fel, többségében gödröket, de mellettük árkokat és cölöplyukakat is. Legalább 6 gödör tartozott az újkőkori dunántúli vonaldíszes kerámia kultúrájához. Kerámiatöredékeken kívül orsógomb is rejtett bennük. 3 objektumot kelteztek a késő újkőkori lengyeli kultúra időszakába. Kiemelkedő leletük egy festett, talpas tál töredéke volt. Feltártak még egy, a késő vaskori kelták időszakára keltezhető objektumot is.

Felhasznált irodalom

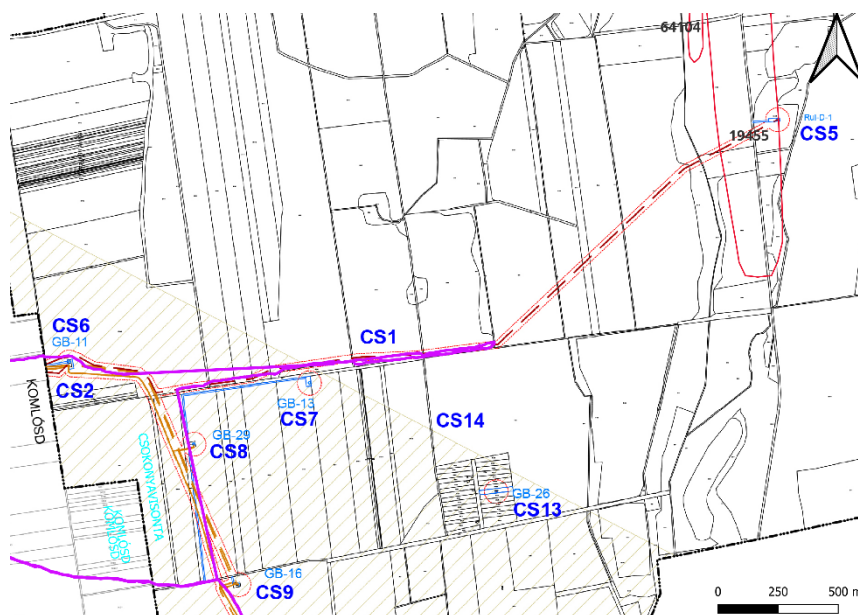
Rózsás Márton: Kisebb őrhelyek és erődített templom Barcs környékén. In: *Gyökerek. A Dráva Múzeum tanulmánykötete*. Szerk.: Mészáros Ádám, Barcs 2007, 153–163. [ld. a 158–159. oldalakat]

Rózsás Márton: Adatok Barcs és környéke középkori vaskohászatához. In: *Két világ határán. Természet- és társadalomtudományi tanulmányok a 70 éves Költő László tiszteletére*. Szerk.: Varga Máté – Szentpéteri József, Kaposvár 2018, 311–319. [ld. a 314. oldalt]

Honti Szilvia – Hajdú Ádám Dávid – Költő László – Molnár István – Németh Péter Gergely – Sipos Carmen: Régészeti feltárások Somogy megyében 2007–2011 között. *A Kaposvári Rippel-Rónai Múzeum Közleményei* 1 (2013) 107–136. [ld. a 118. oldalt]

A terepbejárás eredményei

A hatástanulmányhoz kapcsolódóan terepbejárásra került sor 2024 márciusában (dr. Szücsi Frigyes régész, Nagy Dávid régésztechnikus). A terepbejárást bejelentettük a Somogy Vármegyei Kormányhivatal Építésügyi és Örökségvédelmi Főosztálya felé. Bejelentésünket a 202400021029 számú ügyiratban 2024. március 19. napján vették tudomásul.

2. ábra: A hatástanulmányhoz kapcsolódóan végzett terepbejárás (lila vonallal) a CS1 és CS2 sorszámú vezetékek nyomvonalán

A komlósi közigazgatási határ felől kelet felé, a CS2 vezeték nyomvonalán haladva régészeti leletet nem találtunk (3. ábra). Ugyancsak negatívnak bizonyult régészeti szempontból a CS1 vezeték tervezett nyomvonala nyugatról kelet felé haladva a 0536/2 hrsz.-ú földrészletig, bár az észlelési körülmények ezen a szakaszon sehol sem voltak ideálisak, mert a szántóföldeken már mindenhol növekedett valamilyen haszonnövény (ld. 4. ábra). A 0536/2 hrsz.-ú földrészlet felől a CS1 vezeték tervezett nyomvonalának bejárását azonban nem tudtuk folytatni, mert a 0534 hrsz.-ú földrészlet villanypáasztorral volt elkerítve (5. ábra). Emiatt a 0534 hrsz.-ú földrészleten kívül a 0532, 0531/4–6, 0531/1 és 0514/4 hrsz.-ú földrészleteket sem tudtuk bejárni.

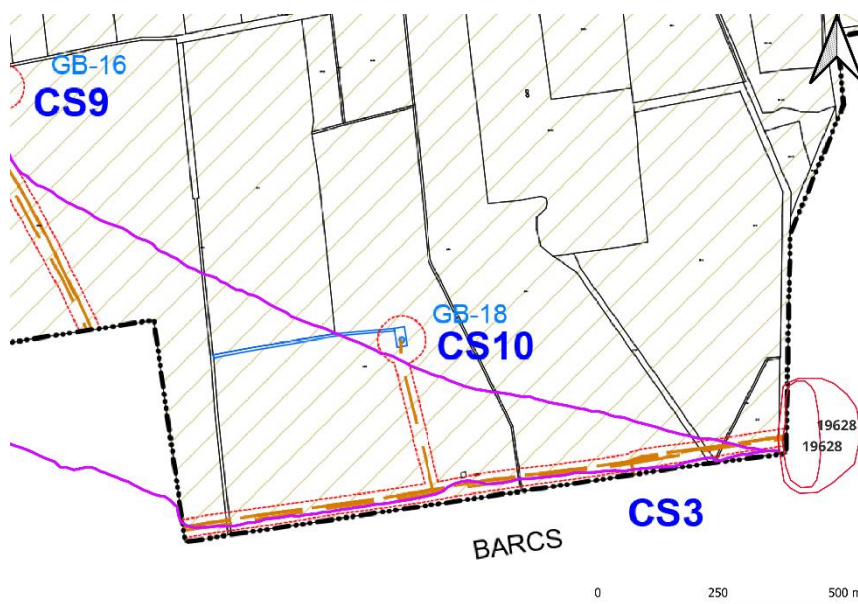
3. ábra: A CS2 sorszámú vezeték nyomvonala, háttérben a CS6 (GB-11) kúttal a hatástanulmányhoz végzett terepbejáráson

4. ábra: A CS1 sorszámú vezeték tervezett nyomvonala a hatástanulmányhoz végzett terepbejáráson

5. ábra: A CS1 vezeték tervezett nyomvonalának 0534 hrsz.-ú körbekerített földrésztetre eső szakasza a hatástanulmányhoz végzett terepbejáráson

6. ábra: A hatástanulmányhoz kapcsolódóan végzett terepbejárás (lila vonallal) a CS3 vezeték nyomvonalán

Barcs közigazgatási területe felől közelítettük meg a meglévő CS3 vezeték nyomvonalát (6. ábra, 7. ábra bal oldali fénykép), amely ugyancsak negatívnak bizonyult, régészeti leletet nem találtunk. A 19628 azonosítóval nyilvántartott régészeti lelőhely valószínűleg nem terjed ki nagyobb mértékben Csokonyavisonta közigazgatási területére, de a gyeppel fedett rét nem volt ideális régészeti leletek észleléséhez (ld. 7. ábra jobb oldali fénykép).

7. ábra: A CS3 sorszámú vezeték tervezett nyomvonala a hatástanulmányhoz végzett terepbejáráson

2. A RENDEZÉS SORÁN TERVEZETT MÓDOSÍTÁS HATÁSELEMZÉSE A RÉGÉSZETI ÖRÖKSÉGRE

2.1. A módosítási igény ismertetése

2.1.1. Hatályos településrendezési eszközök

A hatályos településrendezési eszközökben jelölésre került egy középnyomású- gázvezeték, valamint a gázfogadó, illetve 3 db szénhidrogén kút. A kutak közül 2 érintett jelen rendezési terv módosítás keretében: GB-K-8 (CS11), GB-K-9 (CS12). A település északi részén lévő kút nem MOL tulajdon. A kutak körül 50 m-es védőtávolság jelölt. A bányatelek lehatárolását a tervlapok nem tartalmazzák.

2.1.2. Módosítás tartalma, szabályozási koncepció

A településrendezési eszközök módosítása során fel kell tüntetni a meglévő és tervezett CH termelés mezőbeni vezetékeket a védőtávolságaikkal együtt (2. táblázat).

A kutak közül fel kell tüntetni a Rul-D-1 (CS5), a GB-13 (CS7), a GB-29 (CS8), a GB-16 (CS9), a GB-18 (CS10) és a GB-26 (CS13) kutat a védőtávolságaikkal együtt. A GB-K-9 (CS11) és GB-K-9 (CS12) kutak jelöltek ugyan, de nincs területfelhasználása. A GB-11 (CS6) kút közműterület övezeti besorolású, az övezet kiterjedése nagyobb, mint maga a kút területe. A kutak megközelítése nem biztosított. A módosítás keretében a kutak megközelítését biztosító magánutakat a kutakkal együtt beépítésre nem szánt különleges terület övezetbe javasolt sorolni, valamint meg kell határozni az övezetre vonatkozó előírásokat. A helyi építési szabályzatban meg kell határozni a magánutakra vonatkozó előírásokat.

Fel kell tüntetni a bányatelek lehatárolását.

sorszám	megnevezés	meglévő (M) / tervezett (T)	településszerkezeti terv	szabályozási terv
CS1	Rul-D-1 kútvezeték (gáz)	T	nem	nem
	Rul-D-1 kútvezeték (inhibitor)	T	nem	nem
CS2	GB-11-GB-K-8 gerincvezeték (gáz)	M	nem	nem
	GB-11-GB-K-8 gerincvezeték (glikol)	M	nem	nem
	GB-11 és GB-33 kutak között mezőbeni átkötő kútvezeték	T	nem	nem
	GB-16 kútvezeték (gáz)	M	nem	nem
	Keleti gerincvezeték mezők közötti (gáz)	M	nem	nem
	Keleti gerincvezeték GB-8-11- 16 (gáz)	M	nem	nem
	Babócsa keleti gerincvezeték	M	nem	nem
	Rul-D-1 kútvezeték (gáz)	T	nem	nem
	Rul-D-1 kútvezeték (inhibitor)	T	nem	nem
CS3	GB-16 kútvezeték (gáz)	M	nem	nem
	GB-11-GB-K-8 gerincvezeték (gáz)	M		
	GB-11-GB-K-8 gerincvezeték (glikol)	M		
	Babócsa keleti gerincvezeték	M		
CS4	Babócsa keleti gerincvezeték	M	nem	nem
	GB-11-GB-K-8 gerincvezeték (glikol)		nem	nem
CS5	Rul-D-1	M	Má	Má
CS6	GB-11	M	Közmű terület (KÖ)	KÖ
CS7	GB-13	M	Má	Má
CS8	GB-29	M	Má	Má
CS9	GB-16	M	Má	Má
CS10	GB-18	M	Má	Má
CS11	GB-K-8	M	piktogram	piktogram
CS12	GB-K-9	M	piktogram	piktogram
CS13	GB-26	M	Má	Má

2. táblázat: Csokonyavisonta településrendezési eszközeibe beillesztésre kerülő létesítmények összefoglaló táblázata

2.2. A módosítások hatásai a régészeti örökségre

2.2.1. Meglevő létesítmények nyilvántartott régészeti lelőhelyek területén

CS3 vezeték

A CS3 vezeték nyomvonalát csak a Csokonyavisonta–Barcs közigazgatási határnál érinti kismértékben a 0546 hrsz.-ú földrészleten a 19628 azonosítóval Barcs, Somogytarnóca - Sertésteleptől ÉNy-ra néven nyilvántartott régészeti lelőhely. A terepbejárás során nem merült fel olyan adat, miszerint Csokonyavisonta területére a jelenleg nyilvántartott poligonnál nagyobb mértékben terjedne ki a lelőhely. A nyilvántartott poligonon belül a vezeték kivitelezése előtt volt régészeti feltárás. A meglévő vezeték településszerkezeti terven való feltüntetése nem veszélyezteti a régészeti lelőhelyet.

CS5 kút

A CS5 (Rul-D-1) kút a 19455 azonosítóval Csokonyavisonta, Barcs-somogyszobi vasútvonal néven nyilvántartott régészeti lelőhely területén található. A kút területének régészeti feltárására 2022–2023-ban sor került. A meglévő kút településszerkezeti terven való feltüntetése nem veszélyezteti a régészeti lelőhelyet.

2.2.2. Tervezett létesítmények

CS1 vezeték

A tervezett CS1 vezetéknek új nyomvonala lesz, nem húzódik ott meglévő vezeték. A tervezett nyomvonalon terepbejárásra csak a CS2 vezetéktől a 0536/2 hrsz.-ú földrészletig volt lehetőség, mert utána keletre bekerített földrészlet következett. A 0534, 0532, 0531/4–6, 0531/1 és 0514/4 hrsz.-ú földrészletekre eső nyomvonal-szakasz azonban a vízfolyástól (Györgyösi-patak) való viszonylag távolabbi elhelyezkedése miatt nem tekinthető régészeti érdekű területnek, és az IVO rendszerben (<https://www.oeny.hu/oeny/ivo/>) elérhető légifotókon sem látunk régészeti objektumokra utaló nyomokat.

A 0514/3 hrsz.-ú földrészletet viszont már régészeti érdekű területként kell számontartanunk. Nem zárható ki, hogy a 0514/3 hrsz.-ú földrészletre még kiterjed a 19455 azonosítóval Csokonyavisonta, Barcs-somogyszobi vasútvonal néven nyilvántartott régészeti lelőhely. Itt régészeti lelet, emlék vagy annak tűnő tárgy régészeti feltáráson kívüli előkerülése esetén az értékvédelmi terv 3.2. fejezetében foglaltak szerint kell eljárni.

A nyilvántartott lelőhelyen belüli szakaszon (hrsz.: 0512/3, valamint a 0499/15 régészetiileg még feltáratlan részén, mintegy 180 m hosszan) kifejezetten veszélyeztetik a régészeti örökséget a tervezett vezeték létesítésével járó földmunkák. A kivitelezés előtt a megelőző feltárás hatóság által előírt formájának teljesítése szükséges. Ennek részleteit az értékvédelmi terv 3.1. fejezetében foglaltuk össze.

CS2 vezeték

A CS2 sorszámú vezeték tervezett nyomvonala a meglévő mellett, azzal lényegében párhuzamosan halad. Nyilvántartott régészeti lelőhely nincs a közelében és nem is régészeti érdekű terület. Régészeti leletek a hatástanulmányhoz kapcsolódó terepbejárás során sem

kerültek elő. A CS2 vezeték tervezett nyomvonalának létesítése a rendelkezésünkre álló adatok alapján nem veszélyezteti a régészeti örökséget.

3. RÉGÉSZETI ÉRTÉKVÉDELMI TERV

3.1. A nyilvántartott régészeti lelőhelyeket érintő létesítmények esetén

Csokonyavisonta közigazgatási területén a tervezett CS1 sorszámú vezeték létesítése jelent kiemelt örökségvédelmi kockázatot, mert a nyomvonal a 0512/3 és 0499/15 hrsz.-ú földrészleteken kb. 180 m hosszan a 19455 azonosítóval Csokonyavisonta, Barcs-somogyszobi vasútvonal néven nyilvántartott régészeti lelőhely területén húzódik. Amennyiben földmunkával járó építési munkálatra kerülne sor a nyilvántartott régészeti lelőhely területén akkor a beruházás engedélyeztetése vagy bejelentése során a hatóság (Somogy Vármegyei Kormányhivatal Építésügyi és Örökségvédelmi Főosztály Örökségvédelmi Osztálya) is részt vesz az eljárásban és előírja a megelőző feltárás valamilyen formájának teljesítését (próbafeltárás, teljes területű feltárás vagy régészeti megfigyelés). A 30 cm-nél mélyebb rétegeket érintő földmunkákra kizárólag a megelőző feltárás előírt formájának teljesítése mellett/után kerülhet sor. **A megelőző feltárás költségeit annak kell fedeznie, akinek érdekében az elvégzendő földmunka vagy a nyilvántartott régészeti lelőhely bolygatása szükségessé vált** (Kötv. 19. § (3)). A megelőző feltárás (régészeti megfigyelés, próbafeltárás, teljes területű feltárás) hatósági áraitól a Kr. „A régészeti feladatellátás költségeire alkalmazható legmagasabb hatósági árak” című 8. mellékletéből lehet tájékozódni (interneten: <https://net.jogtar.hu/jogszabaly?docid=a1800068.kor>).

3.2. A régészeti érdekű területeken tervezett létesítmények esetén

A régészeti érdekű területek olyan vízmedrekhez közeli, emberi megtelepedésre alkalmas helyszínek, ahol nagy valószínűséggel kerülhetnek elő eddig ismeretlen régészeti lelőhelyek. A tervezett létesítmények közül a CS1 vezetéknek a 19455 azonosítóval nyilvántartott régészeti lelőhelytől nyugatra, a 0514/3 hrsz.-ú földrészletet keresztező része régészeti érdekű területen helyezkedik el. Nem zárható ki, hogy a 0514/3 hrsz.-ú földrészletre még kiterjed a 19455 azonosítóval Csokonyavisonta, Barcs-somogyszobi vasútvonal néven nyilvántartott régészeti lelőhely.

Erre tekintettel fel kell arra hívnunk a figyelmet, hogy amennyiben bármilyen régészeti feltáráson kívüli földmunka során régészeti emlék, lelet vagy annak tűnő tárgy kerül elő, a felfedező, a tevékenység felelős vezetője, az ingatlan tulajdonosa, az építető vagy a kivitelező köteles az általa folytatott tevékenységet abbahagyni, majd a jegyző útján a hatóságnak (Somogy Vármegyei Kormányhivatal Építésügyi és Örökségvédelmi Főosztály Örökségvédelmi Osztálya, cím: 7400 Kaposvár, Nagy Imre tér 1., tel.: 82 502-890, 795-932) azt haladéktalanul bejelenteni, amely arról haladéktalanul tájékoztatja a mentő feltárás elvégzésére jogosult intézményt (Kötv. 24. § (2)). Az ügyintézés hatékonysága és az esetlegesen szükségessé váló mentő feltárás mielőbbi megkezdésének érdekében célszerű a mentő feltárás elvégzésére jogosult intézményt is rövidúton tájékoztatni (Rippl-Rónai Megyei Hatókörű Városi Múzeum, 7400 Kaposvár, Fő u. 10., tel.: 06 82 314-011, e-mail.: somogyiregeszet@gmail.com , titkarsag@smmi.hu). A feltárással jogosult intézmény köteles a mentő feltárást haladéktalanul

megkezdeni, és folyamatosan – az elvárható ütemben – végezni, az előkerült régészeti leletet ideiglenesen elhelyezni (Kötv. 24. § (3)). **A mentő feltárás során felmerülő költségeket a feltárássra jogosult intézmény viseli.**

4. ÖSSZEFOGLALÁS

A Csokonyavisonta közigazgatási területén meglevő MOL létesítmények közül a CS5 (Rul-D-1) kút és a CS3 vezeték érint nyilvántartott régészeti lelőhelyet. A CS5 (Rul-D-1) kút területén 2022–2023-ban sor került teljes felületű régészeti feltárássra a 19455 azonosítóval nyilvántartott lelőhelyen. A CS3 vezeték Csokonyavisonta közigazgatási területén kb. 15 méteres szakaszon érinti a 19628 azonosítóval nyilvántartott lelőhelyet. A rendelkezésre álló adatok alapján a vezeték létesítését megelőzően 2011-ben itt is zajlott régészeti ásatás. A meglevő létesítmények településszerkezeti, illetve szabályozási terven való feltüntetése örökségvédelmi szempontú kockázattal nem jár.

A tervezett létesítmények közül a CS1 vezeték nyomvonala a 0512/3 és a 0499/15. hrsz.-ú földrészleteken, kb. 180 m hosszán a 19455 azonosítóval Csokonyavisonta, Barcs-somogyszobi vasútvonal néven nyilvántartott régészeti lelőhelyen helyezkedik el. A létesítéshez a megelőző feltárás hatóság által előírt formájának teljesítése szükséges, amellyel kapcsolatban a tudni-, illetve tennivalókat az értékvédelmi terv 3.1. fejezetében foglaltuk össze. A CS1 vezetéknek a 19455 azonosítóval nyilvántartott régészeti lelőhelytől nyugatra, a 0514/3 hrsz.-ú földrészletet keresztező része régészeti érdekű területen helyezkedik el. Nem zárható ki, hogy a 0514/3 hrsz.-ú földrészletre még kiterjed a 19455 azonosítóval Csokonyavisonta, Barcs-somogyszobi vasútvonal néven nyilvántartott régészeti lelőhely. Régészeti feltáráson kívüli földmunka során régészeti emlék, lelet vagy annak tűnő tárgy előkerülése esetén szükséges teendőket és tudnivalókat az értékvédelmi terv 3.2. fejezete foglalja össze.

A tervezett CS1 vezeték többi – a fentiekén kívüli – szakasza, valamint a CS2 vezeték tervezett szakasza a hatástanulmányhoz elvégzett terepbejárás és adatgyűjtés alapján a régészeti örökséget nem veszélyezteti.

NYILATKOZAT A KULTURÁLIS ÖRÖKSÉGVÉDELMI HATÁSTANULMÁNY ELKÉSZÍTÉSÉRE VALÓ JOGOSULTSÁGRÓL

Alulírott dr. Szücsi Frigyes régész nyilatkozom, hogy a 439/2013. (XI.20.) Korm. rendelet 5. § (2) bekezdése szerinti előírásoknak megfelelek, valamint a 10. § szerinti szakértői nyilvántartásban szerepelek.

Okleveles régész szakképesítést igazoló okirat száma: ELTE-BTK-0144/2012

Szakértői nyilvántartási szám: 16-003

A „MOL tulajdonában és üzemeltetésében lévő bányászati létesítmények” településrendezési eszközökbe történő beillesztésére Csokonyavisonta településen vonatkozásában készült örökségvédelmi hatástanulmány régészeti munkarészában tervezett megoldások megfelelnek az örökségvédelmi jogszabályoknak és hatósági előírásoknak.

Bakonykúti, 2024. 05. 01.

dr. Szücsi Frigyes
régész, örökségvédelmi szakértő